

DOSSIER Intrafamiliaal geweld

Foto's Stephan Vanfleteren

Huiselijk of intrafamiliaal geweld komt overal ter wereld voor. Paradoxaal genoeg is het een van de meest onzichtbare vormen van geweld, net omdat het vlak onder onze neus gebeurt en vaker dan we denken.

Het is een van de talrijke 'laatste taboes' die de welzijns- en gezondheidssector tracht weg te nemen. Om zo het slachtoffer beter te kunnen helpen en leed te voorkomen.

Vroeg ingrijpen bij partnergeweld kan erger voorkomen

De spiraal doorbreken

Inleiding Huiselijk geweld is vaak onzichtbaar voor de buitenwereld. Of het wordt genegeerd, omdat getuigen zich niet durven inlaten met het privéleven van een ander. Hulpverleners grijpen gelukkig steeds vroeger in, waardoor problemen minder vaak uit de hand lopen.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Interviewfoto Jan Locus

De feministische visie op partnergeweld gaat ervan uit dat de maatschappij en de opvoeding aan de grondslag liggen van geweld dat door mannen gepleegd wordt. “Deze visie ging uit van een sterke polarisering tussen dader en slachtoffer”, zegt Alain Slock, coördinator van CAW Artevelde. “Vrouwen zouden altijd het weerloze slachtoffer zijn, terwijl mannen gezien worden als pathologische geweldenaars.” Later ging men uit van een sociale leertheorie: wie als kind of jongere getuige is van geweld, neemt dit als rolmodel voor zijn eigen gedrag.

ROMANTISCH IDEEAAL

Al een aantal jaren maakt een systeemtheoretische benadering van partnergeweld opgang. Alain Slock legt uit hoe koppels in een spiraal van geweld terecht komen, zonder dat er een duidelijke opdeling is tussen dader en slachtoffer: “Vaak beginnen beide partners aan een relatie met een heel romantisch ideaal, dat leed uit het verleden lijkt te compense-

“Je moet altijd de mogelijkheid voor ogen houden dat vrouwen toch terugkeren naar hun partner, dat koppels er toch in slagen een relatie weer op te bouwen.”

ren. Ze hebben nooit geleerd hoe ze constructief met conflicten moeten omgaan. Daardoor komen er barsten in hun ideaal. Dat leidt

tot een wisselende ervaring van frustratie tussen beide partners. Er wordt kritiek geuit, met defensieve en afwijzende reacties tot gevolg. Er komen schuldgevoelens aan te pas. Beide partners proberen vervolgens krampachtig de verstandhouding te herstellen. Dit patroon herhaalt zich en escaleert, tot er geweld aan te pas komt. Als geweld de geijkte manier wordt om een conflict op te lossen, komt het koppel terecht in een destructief scenario.” Deze benadering gaat dus niet uit van de tweedeling tussen dader en slachtoffer, maar eerder van een

interactiepatroon en een samenloop van omstandigheden. Beide partners slagen er niet in zich te onttrekken aan een neerwaartse spiraal.

HET IJZER SMEDEN ALS HET HEET IS

Vroeg ingrijpen kan voorkomen dat problemen escaleren en dat vrouwen in een vluchthuis belanden. Daarom hebben CAW Artevelde en CAW Visserij enkele jaren geleden samen de Cel Partnergeweld opgericht. Mie Vandenbussche legt uit hoe de cel werkt: “Wanneer de politiediensten opgeroepen worden voor partnergeweld, vragen ze aan het koppel of ze hulp willen, of er een hulpverlener van de Cel Partnergeweld op huisbezoek mag komen. Als het koppel instemt, nemen wij binnen de 24 uur contact op. Wie de hardste klappen kreeg, stemt op dat moment meestal toe. Door aan te dringen lukt het ons meestal ook om de andere partij bij het eerste gesprek te betrekken. Die andere partij beseft tijdens zo’n crisis ook dat er een probleem is. De motivatie om over de problemen te praten en te zoeken naar verandering verdwijnt zeer snel. We moeten het ijzer smeden als het heet is.” Het project dat leidde tot de Cel Partnergeweld begon in 2004. Sinds 2006 wordt het gefinancierd door de Vlaamse overheid en de Provincie Oost-Vlaanderen. Er is dus een goede basis gelegd om de integrale kijk op geweld uit te bouwen. Alain Slock: “De samenwerking met de politie verloopt vlot. De eerste stappen om huisartsen in te schakelen als doorverwijzers zijn gezet. We willen in de toekomst ook nauwer samenwerken met verpleegkundigen van Kind en Gezin die bij de mensen thuis komen, en met begeleiders van de Bijzondere Jeugdbijstand.”

GEWELD IS HET TOPJE VAN DE IJSBERG

De medewerkers van de Cel Partnergeweld gaan bij de koppels op huisbezoek. “Zo trachten we het voor de betrokkenen laagdrempelig te houden. Ze hoeven niet te vrezen dat iemand hen ziet binnen-

gaan in het CAW en ze voelen zich meer op hun gemak”, vertelt Vandenbussche. “Als hulpverlener krijg je ook sneller een zicht op welke factoren nog een belangrijke rol spelen bij het ontstaan of het instandhouden van het geweld. Bij een huisbezoek gaan we zeer concreet in op de ervaringen van het koppel en de omgang met het geweld. Je merkt dat er een last van hun schouders valt als we het geweld zonder omhaal van woorden bespreken. Ze zoeken zelf mee waar het misliep, zeggen dat het niet zo bedoeld was. Hulpverleners zijn vaak bang om over geweld te praten. Er rust nog steeds een taboe op. Maar geweld is slechts een topje van de ijsberg en verbergt allerlei problemen waar hulpverleners dagelijks aan werken.”

Ambulante hulp heeft volgens Vandenbussche nog meer voordelen: “Je kan snel ingrijpen, zodat de problemen niet verergeren. Als een vrouw toch in een vluchthuis terecht komt en daarna naar haar partner wil terugkeren, kan de Cel Partnergeweld haar begeleiden. Gelukkig kunnen we door snel in te grijpen vaak vermijden dat vrouwen een beroep moeten doen op een vluchthuis.”

Bij partnergeweld denken mensen meteen aan vluchthuizen. “Maar eigenlijk is dat de allerlaatste oplossing”, vult Alain Slock aan.

“We bereiken veel meer mensen sinds de Cel Partnergeweld opgericht is. In 2000 hielpen we enkel met het vluchthuis 311

hulpvragers, toen allemaal vrouwen. Dankzij een meer gedifferentieerd aanbod konden vorig jaar 736 hulpvragers, waaronder 203 mannen, op ons rekenen.”

IN ALLE VEILIGHEID OP ADEM KOMEN

Het vluchthuis als reddingsboei? Soms is het onvermijdelijk. In crisissituaties hebben ernstig mishandelde vrouwen nood aan een veilige plaats. Het vluchthuis is een geheim adres waar vrouwen in alle veiligheid op adem kunnen komen en psychosociale begeleiding krijgen bij de keuzes die ze willen

maken. Jef Sloodmaeckers is begeleider in het vluchthuis van Gent: “De eerste dagen geven we een vrouw tijd om te bekomen van alle gebeurtenissen en te wennen aan de nieuwe omgeving. Indien nodig treffen we regelingen voor de kinderen, bijvoorbeeld als die van school moeten veranderen. Als de vrouw de eerste schok te boven is, helpen we bij nadenken over de toekomst en bekijken we wat onze rol kan zijn. Zo kunnen we hen onder begeleiding laten terugkeren naar de partner of we kunnen hen begeleiden naar een nieuw zelfstandig leven. Ruimte laten voor de twijfel en ambigue gevoelens

bij de vrouwen is essentieel tijdens dat proces. Je merkt wel dat kinderen tot rust komen in het vluchthuis. Maar tegelijkertijd missen ze hun papa. Als het mogelijk is, proberen we een andere oplossing te vinden dan een opname in het vluchthuis. Het blijft immers een ingrijpende beslissing.” Mie Vandebussche gaat hiermee akkoord: “Dat pleit er nogmaals voor om vroeg in te grijpen. Bij de huisbezoeken geven we de ouders psycho-educatie over de effecten van het geweld op hun kinderen. Maar we kunnen pas ingrijpen als de gewelddadige situatie gesignaleerd wordt. Het zou goed zijn als in de verschillende sectoren hulpverleners zouden durven vragen of een relatie gewelddadig is. Zo zouden we problemen vroeger kunnen opsporen.”

TERUGKEER IS GEEN TABOE

Het Gentse vluchthuis biedt opvang aan 9 vrouwen en 10 kinderen. Het huis heeft een eetruimte, een woonkamer, een keuken, een badkamer en elke vrouw heeft haar eigen kamer – met haar kinderen. Routine en een vaste dagstructuur zijn belangrijk. Er is een beurtrol voor het huishouden, iedere vrouw

TUSSEN HART EN VERSTAND

Isabelle is een jonge vrouw. Ze heeft een kindje dat naar de kleuterschool gaat. Vluchthuizen kende ze al langer dan vandaag, maar nooit had ze verwacht dat ze er zelf zou terechtkomen. Samen met haar kindje verblijft ze er nu al twee maanden, en langzaam begint ze weer aan een toekomst voor zichzelf te denken.

Isabelle: “Een week voor ik vertrok, heeft mijn ex me voor het eerst geslagen. Het was niet zijn bedoeling, maar hij heeft ook een keer mijn kindje geraakt. Dat voorval gaf voor mij de doorslag: de situatie was niet veilig voor mij en voor mijn kind. Toen ben ik tijdelijk bij mijn mama ingetrokken, maar die heeft het zelf ook niet makkelijk. Iemand van het OCMW zei me aan te kloppen bij het CAW. Op die manier ben ik in de crisisopvang voor vrouwen terechtgekomen. Mijn ex wist dat ik daar was en bleef me opzoeken. Daarom hebben ze me overgeplaatst naar een vluchthuis op een geheim adres.”

Heb je veel steun aan de andere vrouwen in het huis?

“Ja, het is fijn om met lotgenoten samen te zijn. Thuis zat ik bij wijze van spreken opgesloten. Ik had weinig contact met andere mensen. Als je hoort dat andere vrouwen hetzelfde meegemaakt hebben als jij, dan voel je je niet alleen met je problemen. In het begin vroeg ik me ook af of ik wel de juiste keuze had gemaakt door weg te gaan. Je wordt er sterker van als je ziet dat andere vrouwen in die situatie dezelfde beslissing namen.”

Hoe zie je je toekomst?

“Ik ben nu – na twee jaar werkloosheid – weer deeltijds aan het werk en ik ben op zoek naar een studio. Sinds

ik in het vluchthuis ben, heb ik eindelijk de kans om na te denken over wat ik wil. In september zou ik graag beginnen met een opleiding boekhouding. Ik begin me weer zelfstandig te voelen, neem zelf mijn beslissingen. Vroeger deed hij dat voor mij. Nu maak ik zelf mijn leven. Hij gaf me het gevoel dat ik verkeerde beslissingen nam. En ik kreeg een laag zelfbeeld. Sinds ik bij hem weg ben, groeit langzaam mijn zelfvertrouwen. Toen ik nog bij hem was, had ik vaak het gevoel dat er iets aan mij trok. Het gevoel dat ik zonder hem niets was, heeft me lang tegengehouden om bij hem weg te gaan. Nu voel ik me zoveel lichter. Ik had niet verwacht dat ik me zoveel beter zou voelen zonder hem.”

Kan je begrijpen dat vrouwen teruggaan naar hun partner?

“Een tijdje geleden zou ik nee geantwoord hebben. Maar nu begin ik het te begrijpen. Ik heb het er zelf moeilijk mee. Tot twee weken geleden haatte ik hem. Maar nu veranderen mijn gevoelens weer. Dus kan ik het – helaas – begrijpen. Het is een strijd tussen mijn hart en mijn verstand. Ik ben blij dat er nu afstand is tussen ons. Als ik hem elke dag zou zien, zou ik binnen de kortste keren weer in zijn macht zijn. Want hij had macht over mij. Soms twijfel ik. Dan denk ik: kan ik mijn kindje laten opgroeien zonder vader? Maar aan de andere kant stel ik me ook de vraag: kan ik mijn kind laten opgroeien met zo'n vader? Hoe meer ik nadenk, hoe meer ik twijfel. Vroeger volgde ik nooit mijn verstand. Dat is nooit goed afgelopen. Misschien is het beter dat ik nu wel een keer mijn verstand volg.”

► *Omwille van de privacy is Isabelle een fictieve naam.*

heeft haar taak. Naast het huishouden doen de vrouwen ook heel gewone dingen, om de zinnen te verzetten: winkelen, zwemmen of bowlen. 's Avonds zijn de begeleiders niet in het vluchthuis aanwezig, maar ze blijven wel telefonisch bereikbaar. Hoe denkt Sloommaeckers als begeleider over vrouwen die na een verblijf in het vluchthuis toch willen terugkeren naar hun partner? "Ik ben me ervan bewust dat de feministische theorie met duidelijke daders en slachtoffers achterhaald is. Toch vind ik het soms moeilijk om dat perspectief niet te kiezen. Je moet er als begeleider erg van doordrongen zijn dat partnergeweld een problematiek van beide partners is", vertelt hij. "Wij horen gruwelverhalen. De verleiding is groot om in die ellende daders en slachtoffers aan te wijzen. Je moet altijd de mogelijkheid voor ogen houden dat vrouwen toch terugkeren naar hun partner, dat koppels er toch in slagen een relatie weer op te bouwen. Het is dus belangrijk dat terugkeren als normaal wordt beschouwd. Er mag tijdens de begeleiding geen taboe ontstaan over een mogelijke terugkeer naar de partner." Sloommaeckers is dan ook blij dat de Cel

Partnergeweld voor een begeleide terugkeer kan zorgen. "Als vrouwen willen terugkeren, dan kan dat. Als we de vrouw en haar partner begeleiden en hen leren omgaan met conflicten, is de kans kleiner dat de vrouw zich na een half jaar weer bij ons meldt."

"Bij partnergeweld denken mensen meteen aan vluchthuizen. Maar eigenlijk is het vluchthuis de allerlaatste oplossing."

- ▶ www.caw.be
- ▶ Kris De Groof & Tina De Gendt, *Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Lannoo-Campus, 2007, 284 p., ISBN 9789020974195
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Jef Sloommaeckers, Alain Stock, Mie Vandenbussche: "Het zou goed zijn mocht geweld in de relatie vroeger gedetecteerd worden."

Een problematiek met gevolgen voor moeder en kind

Geweld tijdens de zwangerschap

Campagne Een aanzienlijk deel van de Vlaamse vrouwen wordt tijdens de zwangerschap slachtoffer van geweld. Een half jaar lang werden zorgverleners en medici in de pilootregio Vlaams-Brabant gesensibiliseerd over die problematiek. De campagne was een initiatief van de vzw ZIJN.

Tekst David Nolens | Interviewfoto Filip Naudts

Het fenomeen van geweld tijdens de zwangerschap verdient ruimschoots aandacht, omdat gynaecologen het zelden herkennen, zodat de doorstroming van de slachtoffers naar de hulpverlening ondermaats is.

Geweld tegen zwangere vrouwen komt voor in alle geledingen van de samenleving.

onderzoek van haar collega's: "In de prenatale afdelingen van vijf ziekenhuizen werden patiënten bevraagd. Hadden ze vóór, tijdens of na hun zwangerschap fysiek of seksueel partnergeweld ervaren? 3% had tijdens de zwangerschap geweld ondergaan. En van die vrouwen bekende 27% al eerder slachtof-

An-Sofie Van Parys bereidt als vroedvrouw, sociaal agoog en seksuoloog aan de UGent een doctoraat voor over het thema. Ze geeft toelichting bij het

fer te zijn geweest van geweld. Onze bevindingen liggen in het verlengde van de internationale resultaten. Daaruit blijkt dat 2 tot 8% van de vrouwen tijdens de zwangerschap slachtoffer is van geweld."

FOETALE GEVOLGEN

Er bestaat een lange lijst van wat onderzoekers verstaan onder seksueel partnergeweld. Het gaat om elke seksuele handeling die een vrouw onvrijwillig ondergaat. Van Parys nuanceert: "Het geweld kan zowel fysiek, seksueel als psychologisch zijn. Men denkt dat de zwangerschapscomplicaties niet alleen ontstaan door een rechtstreeks fysisch trauma, maar ook door stress. Traumatische ervaringen hebben een weerslag op de zwangerschap. Stresshormonen die tot in de placenta doordringen, kunnen de foetus negatief beïnvloeden. Er is een reëel risico op een laaggeboortegewicht als gevolg van geweld. Ook het risico op vroeggeboorte neemt toe. Mogelijke psychische gevolgen zijn posttraumatische stoornissen, depressie, angststoornissen en seksuele problemen."

Als buitenstaander is het verleidelijk om in termen van goed en kwaad te denken. In dit plaatje is de aanstaande moeder weerloos en is de vader de diabolische bruid. Zo is het nooit of zelden. Van Parys: "Dat cliché klopt niet. Het gaat altijd over de interactie tussen man en vrouw, waarbij beiden hun rol spelen. Een vrouw ondergaat hormonale stemmingswisselingen. Een man raakt gefrustreerd en heeft nooit geleerd om op een rustige en constructieve manier met die frustraties om te gaan. Er zijn vaak veel kinderen en meestal is er geldnood. Ik heb vroeger in de bijzondere jeugdzorg met dit soort gezinnen samengewerkt. Het gaat altijd om complexe situaties. Het onderscheid tussen dader en

slachtoffer valt niet scherp af te lijnen. Toch hebben onderzoekers één constante ontdekt: het gaat bijna altijd om gezinnen waarvan het inkomen erg laag is. Ook blijkt dat deze vrouwen meer roken, drinken en drugs gebruiken. Toch mogen we het fenomeen niet uitsluitend beperken tot de lagere sociale klassen. Ook mevrouw de bankdirecteur kan slachtoffer worden van geweld tijdens haar zwangerschap. Het komt voor in alle geledingen van de samenleving.” 50% van de vrouwen die voor hun zwangerschap reeds slachtoffer werden van geweld, zullen dat ook tijdens hun zwangerschap zijn. Onderzoek leert dat er drie patronen bestaan. Van Parys: “Of de intensiviteit van het geweld blijft gelijk. Of de ernst en de frequentie van het geweld wijzigt, zodat de man bijvoorbeeld niet meer de buik zal aanvallen, maar op het gezicht zal slaan. Of de man vindt de zwangerschap voldoende reden om zich tijdelijk in te houden. Hij wil zijn ongeborn kind niet beschadigen.”

GYNAECOLOGEN

De campagne moet alle zorgverleners (vroedvrouwen, gynaecologen, sociaal verpleegkundigen) die in aanraking komen met zwangere vrouwen bewustmaken van de complicaties die worden veroorzaakt door geweld.

“De houding van gynaecologen getuigt van een onderschatting en onvoldoende kennis van het probleem”, zegt Van Parys. “Er zijn in het buitenland heel wat beroepsorganisaties die gynaecologen aansporen om te screenen op geweld tijdens de zwangerschap. In België en in Vlaanderen bestaan zulke richtlijnen nog niet. Twee derde (67,9%) van de ondervraagde gynaecologen geeft aan dat er nood is aan informatie over geweld tijdens hun opleiding. Het is nog steeds een taboe. Ook als ze de problematiek kennen, reageren ze terughoudend. Ze hebben schrik om hun patiënten te beledigen. Ze hebben geen tijd of weten niet naar waar ze hun patiënten kunnen doorverwijzen.”

In het buitenland zijn er goede instrumenten voor een efficiënte screening ontwikkeld. Van Parys: “Het gaat om een korte vragenlijst, die patiënten schriftelijk of verbaal kunnen beantwoorden. Als een vrouw op een van die vragen positief antwoordt, dan wordt ze als slachtoffer beschouwd. We hebben nu een verwij斯卡art gemaakt, voor perinatale zorgverleners en patiënten. Daarop staan nuttige telefoonnummers, alsook informatie over wat we onder partnergeweld verstaan, zoals krabben of schoppen, maar ook schelden, de partner negeren of vernederen. Dit zou het voor de gezondheidswerkers makkelijker moeten maken om door te verwijzen. Ook geven we op dat kaartje, niet groter dan een bankkaart, enkele veiligheidstips mee. Zorg bijvoorbeeld dat je persoonlijke documenten snel kan verzamelen, zodat je, in

An-Sofie Van Parys bereidt een doctoraat voor over geweld op zwangere vrouwen: “2 tot 8% van de vrouwen is tijdens de zwangerschap slachtoffer van geweld.”

het bezit van je bankgegevens en je SIS-kaart, kan vluchten.”

“Het is ook absoluut noodzakelijk om de bestaande hulpverlening in kaart te brengen. Nu is het nog te vaak zo dat slachtoffers hun verhaal verschillende keren moeten vertellen, aan de gynaecoloog, aan gezondheidswerkers, aan slachtofferhulp, aan het CAW. Dat is slopend en pijnlijk voor de betrokkene. Daarom willen we zorgverleners en gynaecologen zo informeren dat een slachtoffer meteen via het juiste kanaal wordt geholpen. Want het hulpverleningsaanbod in Vlaanderen is goed, maar onoverzichtelijk. We merken dat het begrip voor deze problematiek groeit. In de eerste plaats bij huisartsen en zorgverleners.”

► Vzw ZIJN, Middaglijnstraat 10, 1210 Brussel, 02 229 38 70

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Daderhulp voor pedofielen

Een reisweg vol valkuilen

Reïntegratie Op sympathie hoeven pedofielen en plegers van kindermisbruik nooit te rekenen. Toch moet ook een seksuele delinquent gereïntegreerd worden. Dat is net wat de medewerkers van I.T.E.R. doen. *Weliswaar* sprak met twee hulpverleners. En ook met ex-gedetineerde Ronald (42) die veel moeite doet om op het juiste spoor te blijven. **Tekst Jeroen Franssens | Interviewfoto Jan Locus**

Ninke Duquet (l.) naast Kim Gykiere (I.T.E.R.): "Er zijn zeker nog veel plegers die de weg niet vinden naar ons."

"Met de gevolgen voor het jongere slachtoffer hield ik geen rekening. Hij leek me bewust van waar hij mee bezig was, vroeg en kreeg er geld voor. Dus... So what."

I.T.E.R., het ambulante centrum voor daderhulp aan plegers van zedenfeiten, betreft een klein kantoor-tje in een groezelige Brusselse steeg. "Kijk eens naar boven", wijst Gaëlle Dhooge, psychologe bij I.T.E.R. "Daar wonen overal mensen. Gezinnen met kinderen. Een paar straten verder is er een kleuterschool. Die sturen geen hartverwarmende kerstkaarten mochten ze weten wat we hier doen. Ik word er wel eens moedeloos van. Zoveel hatelijke reacties. Gelukkig vinden ze bij justitie en de vertrouwenscentra wél dat we goed werk doen. Je hebt het nodig hoor, een complimentje af en toe."

OPGEKROPTE FRUSTRATIES

"Klopt", knikt haar collega Ninke Duquet. "Er zijn ook zoveel misverstanden. Veel mensen denken aan oude vieze mannetjes als ze aan pedofielen of plegers van kindermisbruik denken. Dat is absoluut niet juist. Wij hebben wel een senioren groep, maar die is stilgelegd omdat er te weinig cliënten zijn. We hebben zelfs een jongen van dertien die zware seksuele delicten heeft gepleegd. Niet iedereen die feiten pleegt op kinderen is een pedofiel. Incestvaders bijvoorbeeld zijn zeker niet altijd pedofielen. Het zijn vaak mannen met veel woede in zich, opgekropte frustraties uit het verleden. Ze hebben er meestal ook een gevangenisstraf op zitten. Het gerecht stuurt ze naar hier. Ze worden verplicht in therapie te gaan. Bij vervroegde invrijheidstelling is dat de voorwaarde."

"De bedoeling is dat de ouders inzicht krijgen", vertelt seksuologe Kim Gykiere. "Ze moeten de realiteit onder ogen zien. Je gaat niet zomaar wat rondhangen aan de poorten van een kleuterschool. Minimaliseren is typisch. De hardnekkige ontkeners krijgen extra begeleiding. Maar ze komen er

soms ook mee weg. Soms moeten we mensen laten gaan van wie we weten dat het fout kan gaan. Maar zonder bewijslast sta je machteloos. En als mensen feiten bekennen uit het verleden kunnen we er niets mee doen. Beroepsgeheim. Enkel als ze zeggen dat ze seksuele delicten zullen plegen, kunnen we dit melden.”

CONTROLE UITOEFENEN

“De therapie heeft me leren nadenken in functie van het slachtoffer. Wat dacht hij? Hoe voelde hij zich achteraf? Hoe voelt hij zich nu? Toen ik die gevolgen helemaal durfde inzien, wist ik dat het moest stoppen. Zonder dat inzicht blijft het moeilijk.”

“Er zijn zeker plegers die niet de weg naar ons vinden”, vertelt Ninke. Al heeft de Dutroux-affaire een ‘positief’ effect gehad. De overheid geeft meer geld. Maar het stigma dat de plegers krijgen, is immens veel groter geworden. Dat merk je wanneer justitie beslist dat iemand residentiële begeleiding moet volgen. Wij gaan dan mee op zoek naar een plek. Van het moment dat je zegt dat je van I.T.E.R. bent, is het om zeep. Zelfs psychiatrische instellingen waren pedofielen. Dat heeft natuurlijk een averechts effect. Door te stigmatiseren isoleer je mensen. En isolement is een kweekvijver van problematische neigingen.”

“Chemische castratie dan maar...” Gaëlle zucht sceptisch. “Men hoort castratie en men denkt: klaar is Kees! Nee dus. Chemische castratie is een pil of

een spuit die vooral de drift onderdrukt. Meer niet. Stop met die pil en de drift komt gewoon terug. Medicatie pakt de oorzaak niet aan. Het is niet omdat een man geen erectie meer krijgt dat het probleem is opgelost.” Echt frustrerend is het gebrek aan plaats. Gaëlle: “Veel plegers staan op de wachtlijst om behandeld te worden. We wringen ons in bochten om hen toch binnen te halen. Maar we hebben meer middelen nodig. We doen evengoed aan slachtofferhulp als aan daderbegeleiding. Mensen vergeten dat wel eens.”

“Ik begrijp nu dat mijn slachtoffer zelf niet kon inschatten wat hij toeliet. Daar heb ik van geprofi-teerd.”

“Ik zou ze wel eens willen zien,” zegt Ninke, “cijfers over het aantal mannen dat na therapie hervalt. Jammer genoeg bestaan die cijfers niet. Veel cliënten zijn absolute meesters in het omzeilen van de waarheid. Alles wat iemand vertelt, beschouwen we als ‘voorlopig’. We zijn heel alert tijdens sessies. Elk signaal kan slecht nieuws zijn. Ik had bijvoorbeeld pas nog een jongen die weer slaapproblemen had. Het kan betekenen dat hij dreigt te hervallen. Slaapproblemen zijn vaak gelinkt aan aberrant seksueel gedrag. Dan gaan alle alarmbellen af. Dan moeten ze toepassen wat we hen proberen te leren: *Control!*”

- ▶ *Ronald is een fictieve naam.*
- ▶ *www.iter-daderhulp.org*
- ▶ *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*

WAT IS?

I.T.E.R. is een ambulant centrum voor daderhulp aan plegers van zedenfeiten. Iter is een Latijns woord en betekent reisweg of tocht. De afkorting staat voor impulscontrole, terugvalpreventie, empathiebevordering en responsabilisering.

MELDPUNT IN BRUSSEL

Er is maar één Nederlandstalig meldpunt voor behandeling en begeleiding van plegers van seksueel misbruik in het arrondissement Brussel. Dat is volgens I.T.E.R. te weinig. Door intensieve samenwerking met CAW Archipel-Groot Eiland vzw, het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Ahasverus vzw en de Leerprojecten wil I.T.E.R. daaraan verhelpen. Bovendien kan I.T.E.R. door de samenwerking elk dossier multidisciplinair behandelen. Omwille van de bereikbaarheid en de anonimiteit van de grootstad werd gekozen voor een locatie in Brussel. Dit wordt mogelijk gemaakt dankzij de steun van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Ouderenmis(be)handeling is een hardnekkig taboe

Als alleen praten helpt

Actie Over ouderenmishandeling wordt niet graag gesproken. Nochtans is het wegnemen van het taboe een van de manieren om de mishandeling een halt toe te roepen. **Tekst Nico Krols**

Volgens de WHO (World Health Organisation) wordt tot 6% van de thuiswonende ouderen geconfronteerd met ouderenmis(be)handeling. Uit de cijfers van het Vlaams Meldpunt Ouderenmisbehandeling blijkt dat het grootste aantal meldingen van hulpverleners komt (32%); in 19% van de gevallen trekt het slachtoffer zelf aan de alarmbel. Psychische mishandeling komt het vaakst voor (32%), gevolgd door financieel en materieel misbruik (23%), en fysiek geweld (16%).

“De mishandeling kan vele vormen aannemen. Een oudere die niet alleen kan eten toch een maaltijd aanbieden zonder hem te helpen, kan ook een vorm van oudermishandeling zijn”, zegt Jaklien Vandermeulen. Ze is de verantwoordelijke van Home Info, een Brusselse vzw die advies verstrekt over rusthuizen. “Er is niet altijd kwaad opzet in het spel. Een mantelzorger kan niet in staat zijn om de zorg goed toe te dienen. Dan spreken we van ouderenmisbehandeling. De feiten kunnen gepleegd worden door de kinderen, maar ook in een vertrouwensrelatie met een professionele hulp.”

Bij dementerende ouderen is het gevaar op wantoestanden groter. Hoe afhankelijker de oudere is, hoe groter het risico. Vandermeulen: “Het is schrijnend dat ouderen de mishandeling soms accepteren uit vrees om anders nog meer geïsoleerd te geraken. Blauwe plekken worden vaak vergeten. Op pestering en uitsluiting wordt vaak niet gereageerd. Ongevenste intimiteiten en verkrachting komen soms voor. Maar psychologische oudermishandeling is niet te onderschatten.”

Het is onduidelijk of ouderenmis(be)handeling meer voorkomt dan vroeger. Het aantal meldingen in Vlaanderen is de laatste vijf jaar wel verdubbeld. En de maatschappelijke visie op ouderen is sterk veranderd. Vandermeulen: “Vroeger dwong ouderdom respect af. Vandaag groeien we echter op met het idee dat ouderen niet langer nuttig zijn. Kinderen die voor hun ouders willen zorgen, weten vaak niet waar ze aan beginnen. De mantelzorger raakt vandaag sneller belast. Naast de zorg over de oudere zorgen zij vaak ook voor de opvang van hun

kleinkinderen en/of zijn ze beroepsactief. Samen met de stress wordt het gevaar op mishandeling groter. Slachtoffers zwijgen meestal. Ze schamen zich voor hun situatie.”

Het is belangrijk signalen te herkennen die op mishandeling wijzen. Vandermeulen: “Ouderen die zich depressief gedragen of zich verwaarlozen, kinderen die het verhinderen om met de oudere alleen te zijn. Dat zijn mogelijke signalen. Alleen praten helpt. Als de oudere niets durft te zeggen, kan het personeel niets ondernemen. De verzorgende moet dan zelf de eerste stap zetten zodat de oudere voelt dat hij vrijuit kan spreken. Heel soms is het nodig de huisarts, de politie of justitie in te schakelen. Maar wij proberen niet te gauw te oordelen.”

Ook op het congres van het Vlaams Meldpunt Ouderenmisbehandeling, naar aanleiding van de jaarlijkse World Elder Abuse Awareness Day op 15 juni, was het thema ‘Zwijgen biedt geen uitkomst’.

- ▶ www.meldpuntouderenmishandeling.be, 078 15 15 70. In oktober verschijnt in de reeks ‘Ouderenzorg’ een cahier over ouderenmisbehandeling. Te bestellen bij het Meldpunt.
- ▶ www.home-info.be
- ▶ www.inpea.net
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

GEORGES, EEN VOORSTELLING OVER MISHANDELING

Ouderenmishandeling staat centraal in *Georges*, een theatervoorstelling van acteurs René en Manu Verreth. René Verreth: “Mishandeling heeft vaak met psychische uitsluiting te maken. In *Georges* tonen we de schijnbare banaliteiten die tot spanningen en hardhandigheden leiden. We hebben ons stuk gecompileerd uit reële situaties.” Speeldata van het toneelstuk *Georges* zijn te vinden op de website van het Meldpunt.